

Επισημάνσεις στην Τροπικότητα

Εγκλίσεις είναι οι διαφορετικές μορφές που παίρνει το ρήμα, ώστε να δηλωθεί η στάση του ομιλητή, η **τροπικότητα**.

Η οριστική φανερώνει κυρίως: το **πραγματικό** και το **βέβαιο** (παρ. α, β). Συχνά όμως στο λόγο παίρνει κι άλλες σημασίες. Έτσι φανερώνει:

1. το **δυνατό** και λέγεται **δυνητική οριστική** (παρ. γ). Σχηματίζεται με το μόριο **θα** και **οριστική παρατατικού ή υπερσυντέλικου**.
2. το **πιθανό** και λέγεται **πιθανολογική οριστική**, (παρ. δ, ε). Σχηματίζεται με το πιθανολογικό μόριο **θα** και **οριστική κάθε χρόνου**.
3. **ευχή** και λέγεται **ευχετική οριστική** (παρ. στ). Σχηματίζεται με τα μόρια **άμποτε, είθε, μακάρι να,ας** και **οριστική παρελθοντικού χρόνου**.
4. **παράκληση** (παρ. ζ).

Παραδείγματα	η οριστική φανερώνει
α) Κοιτάζει το γαλάζιο πουλί.	πραγματικό
β) Το νερό της θάλασσας δεν πίνεται .	πραγματικό-βέβαιο
γ) Θα έδινα τα πάντα, για να πετύχω.	το δυνατό
δ) Ο Πέτρος δεν είναι μέσα. Θα παίζει στην αυλή. (=ίσως παίζει)	πιθανό
ε) Δε θέλει να ακολουθήσει· θα κουράστηκε	πιθανό
στ) Μακάρι να μην τον γνώριζα	ευχή

ζ) **Δεν έρχεσαι** αύριο μαζί μου στη δουλειά; παράκληση

Τα παραδείγματα είναι παρμένα από το Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996, κα' έκδοση

Σημειώσεις:

1. Η οριστική του ενεστώτα χρησιμοποιείται πολλές φορές **αντί για προστακτική** σε εκδηλώσεις επιθυμίας που γίνονται με λεπτότητα, π.χ. Αν τύχει και αργήσω, με **περιμένεις** λίγο (περίμενέ με).

2. Το **να** με **οριστική παρατατικού** χρησιμοποιείται συχνά αντί για **προστακτική**, για να δηλωθεί παράκληση, π.χ. Πέτρο, **να πήγαινες** μια στιγμή να δεις τι κάνει το παιδί (πήγαινε, σε παρακαλώ).

3. **Οριστική παρατατικού** με το **θα** μπροστά της χρησιμοποιείται συχνά **αντί για οριστική ενεστώτα** σε εκφράσεις που γίνονται με λεπτότητα, π.χ. **θα σε συμβούλευα** να δεις το έργο αυτό (σε συμβουλεύω).

Η υποτακτική φανερώνει κυρίως: α) το ενδεχόμενο (παρ. α) και β) το επιθυμητό (παρ. β).

Μέσα στο λόγο όμως παίρνει κι άλλες σημασίες. Έτσι φανερώνει:

1. **προτροπή** και λέγεται **προτρεπτική υποτακτική** (παρ. γ),
2. **παραχώρηση** και λέγεται **παραχαρωτική υποτακτική** (παρ. δ)
3. **ευχή** και λέγεται **ευχετική υποτακτική** (παρ. ε). Συνοδεύεται από τις λέξεις: *άμποτε, είθε, μακάρι να, ας*
4. το **δυνατό** και λέγεται **δυνητική υποτακτική** (παρ. στ)
5. **απορία** και λέγεται **απορηματική υποτακτική** (παρ. ζ)
6. το **πιθανό** και λέγεται **πιθανολογική υποτακτική** (παρ. η)

7. **προσταγή ή απαγόρευση** και
λέγεται **προστακτική ή απαγορευτική υποτακτική** (παρ. θ)

Παραδείγματα	η υποτακτική φανερώνει
α) Αν βρω λίγο χρόνο, θα ζωγραφίσω.	το ενδεχόμενο
β) Ας γίνω πρώτα καλά, και ύστερα βλέπουμε.	το επιθυμητό
γ) Εδώ ας σταθώ κι ας ξαποστάσω .	προτροπή
δ) Ας έρθει κι αυτός, αφού το θέλει.	παραχώρηση
ε) Ας πάει στο καλό.	ευχή
στ) Τότε να δεις τι αξίζω.	το δυνατό
ζ) Να το πω; Να μην το πω; Τι να κάνω;	απορία
η) Και να έρθει και να μην έρθει , εγώ θα πάω.	το πιθανό
θ) Να μη μου ξαναμιλήσεις .	προσταγή

Η υποτακτική είναι έγκλιση των προτάσεων κρίσεως και έχει άρνηση μη(ν) (παρ. ζ).

Τα παραδείγματα είναι παρμένα από το Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996, κα' έκδοση

Η προστακτική φανερώνει: α) προσταγή, β) προτροπή, γ) απαγόρευση, ή ακόμα και: δ) παράκληση, ε) ευχή, στ) έντονη περιέργεια.

Παραδείγματα	η προστακτική φανερώνει
α. Ανοίξτε τα παράθυρα.	προσταγή

β. Προσκύνα , Λιάκο, τον πασά.	προτροπή
γ. Μη φωνάζετε έτσι.	απαγόρευση
δ. Λυπήσου με, Θεέ μου.	παράκληση
ε. Σύρε , παιδί μου, στο καλό.	ευχή
στ. Λέγε, λέγε , πέτυχες το σκοπό σου.	έντονη περιέργεια

Η προστακτική χρησιμοποιείται στις ανεξάρτητες προτάσεις. Είναι έγκλιση των προτάσεων επιθυμίας και έχει άρνηση μη(ν) (παρ. γ)*

Τα παραδείγματα είναι παρμένα από το Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996, κα' έκδοση

* Σημείωση

Το αν έχει η προστακτική άρνηση ή όχι είναι ένα θέμα αρκετά αμφιλεγόμενο.

Στο παλιό συντακτικό του Γυμνασίου δηλώνεται ότι η προστακτική χρησιμοποιείται και αποφαιτικά.

Στη «Νεοελληνική Σύνταξις» του Τζάρτζανου, εκδ. Κυριακίδη, τ.Α', σελ. 292 (§ 192.2) δηλώνεται ότι η προστακτική χρησιμοποιείται μόνο καταφατικά και οι περιπτώσεις με την άρνηση (π.χ. μη γελάτε) είναι υποτακτική. Όμως στη σελ. 295 § 193 αναφέρεται ότι: «η προστακτική εν γένει είναι η έγκλισις της δεδηλωμένης απαιτήσεως, ήτοι εκφράζει κυρίως προσταγή ή απαγόρευσι (άρνησις μή)... Μή φωνάζετε».

Στη γραμματική των Holton, Mackridge, Φιλιππάκη, εκδ. Πατάκη, σελ. 207, αναφέρεται ξεκάθαρα ότι η προστακτική δεν έχει άρνηση.

Στην πρόσφατη γραμματική του Γυμνασίου δε γίνεται ξεκάθαρη αναφορά.

Και στη γραμματική του Δημοτικού δε γίνεται ξεκάθαρη αναφορά.

	Παραδείγματα	έγκλιση	φανερώνει
1)	Κοιτάζει το γαλάζιο πουλί.	οριστική	πραγματικό
2)	Το νερό της θάλασσας δεν πίνεται .	οριστική	πραγματικό-βέβαιο
3)	Θα έδινα τα πάντα, για να πετύχω.	οριστική	το δυνατό
4)	Τότε να δεις τι αξίζω.	υποτακτική	το δυνατό
5)	Ο Πέτρος δεν είναι μέσα. Θα παίζει στην αυλή. (=ίσως παίζει)	οριστική	πιθανό
6)	Δε θέλει να ακολουθήσει· θα κουράστηκε	οριστική	πιθανό
7)	Και να έρθει και να μην έρθει , εγώ θα πάω.	υποτακτική	πιθανό
8)	Μακάρι να μην τον γνώριζα	οριστική	ευχή
9)	Ας πάει στο καλό.	υποτακτική	ευχή
10)	Δεν έρχεσαι αύριο μαζί μου στη δουλειά;	οριστική	παρακλήση
11)	Σύρε , παιδί μου, στο καλό.	προστακτική	παρακλήση
12)	Αν βρω λίγο χρόνο, θα ζωγραφίσω.	υποτακτική	το ενδεχόμενο
13)	Ας γίνω πρώτα καλά, και ύστερα βλέπουμε.	υποτακτική	το επιθυμητό
14)	Εδώ ας σταθώ κι ας ξαποστάσω .	υποτακτική	προτροπή
15)	Προσκύνα , Λιάκο, τον πασά.	προστακτική	προτροπή

16)	Ας έρθει κι αυτός, αφού το θέλει.	υποτακτική	παραχώρηση
17)	Να το πω; Να μην το πω; Τι να κάνω;	υποτακτική	απορία
18)	Να μη μου ξαναμιλήσεις.	υποτακτική	προσταγή
19)	Ανοίξτε τα παράθυρα.	προστακτική	προσταγή
20)	Μη φωνάζετε έτσι.	προστακτική	απαγόρευση
21)	Λυπήσου με, Θεέ μου.	προστακτική	παράκληση
22)	Λέγε, λέγε, πέτυχε το σκοπό σου.	προστακτική	έντονη περιέργεια

Τα παραδείγματα είναι παρμένα από το Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996, κα' έκδοση

Πηγή:

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20Nea/eglis-eis-rim-NE.htm>